

NY MUSIK

i samarbete med
Caroli församling

Svarta drakar, askans sångare

– Lipparella spelar ny musik på gamla instrument

Chrichan Larson: *Czarne Latawce* (2013)

Orlando di Lasso: *Beati pauperes/Beati pacifici* (c:a 1571)

Mats Persson: *Jag, askans sångare* (2010)

Ensemble Lipparella

Louise Agnani – viola da gamba, Mikael Bellini – kontratenor

Kerstin Frödin – blockflöjter, Anna Lindal – violin

Peter Söderberg – luta, teorb, gitarr

Tisdagen den 16 oktober 2018, kl. 19.00

Caroli kyrka, Borås

Chrichan Larson (f. 1956) skriver:

”Campo dei Fiori” av Czeslaw Milosz speglar en värld och en tid mot vilken jag riktat min uppmärksamhet under lång tid, andra världskrigets Polen och massmordet på de polska judarna. Dikten spinner en tråd mellan avrättningen år 1600 av den napolitanske matematikern och filosofen Giordano Bruno på ett torg i Rom, Campo dei Fiori, och tyskarnas slutgiltiga likvidering av Warszawagettot i maj 1943. Jag har närmat mig varje ord i dikten, utforskat både ljudvärlden och det begreppsmässiga och härigenom försökt få den polska texten att ge musiken en del av dess gestiska karaktär; språkets ljud tas upp av musiken, ord och fraser blir byggstenar för musikaliska gestalter.

I någon mening utgör den barocka ljudvärld som är förbunden med Ensemble Lipparella en bild av den i tiden avlägsna händelse dikten vittnar om, Rom 1600. I kontrast till detta bär den musik instrumenten låter klinga däremot omedelbara spår av en tid som nyss svunnit.

Czarne Latawce, på svenska *Svarta drakar*, är en av flera möjliga läsningar av en karta, eller ett mönster, där musikaliska parametrar och text distribuerats över en tidsaxel. Mönstret, som vid sin tillblivelse är tillräckligt komplext för att inte gå att överblicka, skapar ett antal delvis oförutsägbara scenarier inom vilka musiken, sången och texten möter varandra i givna situationer. Scenarierna kan vara mer eller mindre motsägelsefulla, enkla, sammansatta, tydliga, ibland ogenomförbara. Mönstret frambringar formelement som tillsammans utgör en instruktion för problemlösning.

Skrivandet av musiken, färdigställandet av partituret, kan i slutändan ses som försök att i en anda av fritt associerande förverkliga dessa olika situationer, en attityd jag funnit den enda möjliga i förhållande till det innehållsrika i texten.

Mats Persson (f. 1943) skriver:

Innan jag började det egentliga kompositionsarbetet sökte jag länge efter en text med angeläget etiskt, estetiskt och politiskt innehåll. Det som främst intresserade mig var friktionen mellan en ”modern”, ”nutida” text och ”gamla” instrument.

När jag fann Pier Paolo Pasolinis dikt ”Poeta delle Ceneri”/”Jag, askans sångare” visste jag direkt att jag hittat rätt. Poeten, filmaren och samhällskritikern Pasolini utgjorde inkarnationen av tre egentligen fullständigt oförenliga element: han var kommunist (fast han uteslöts ur partiet), troende katolik och homosexuell.

Han mördades i Ostia utanför Rom i början av november 1975, bara några dagar efter det ryktbara besöket i Stockholm på inbjudan av Istituto Italiano och Svenska

Filminstitutet. Den 6 november bars hans kista till Campo dei Fiori och en gigantisk folkmassa, bestående av säkerligen över tio tusen personer, tog farväl vid en ceremoni där bland andra Alberto Moravia höll ett magnifikt och känsloladdat tal.

Pasolini var naturligtvis både omstridd, hatad och älskad. Hans poetiska/litterära verk är fortfarande en ständig källa för mitt eget konstnärliga arbete och hans mer direkt politiska och samhällskritiska texter med deras skarpa kultur- och konsumtionskritik, har definitivt inte förlorat sin aktualitet. Det är snarare tvärtom: jag skulle vilja hävda att de nu är mer angelägna än någonsin!

”Poeta delle Ceneri” från 1966 är en lång dikt – nära 30 täta sidor – ett slags poetisk självbiografi: liv och dikt flätas samman till en oupplöslig enhet. Jag använder mig av fragment ur dikten – både i den italienska originalversionen och i Carl Henrik Svenstedts utomordentligt fina översättning. Den svenska översättningen reciteras, det italienska originalet sjungs.

Mot slutet av dikten nämner Pasolini staden Viterbo – en liten stad norr om Rom – som ligger ”i det vackraste landskapet i världen, där Ariosto skulle blivit tokig av lycka när han fann sig pånyttfödd med sådan oskuld i dessa ekar, kullar, vattenspeglar och grässlänter”.

Ariosto – italiensk 1500-talspoet, mest känd för *Orlando Furioso*/Den rasande Roland, som trycktes 1516 och genast blev oerhört populär.

Flera tonsättare har komponerat operor utifrån detta epos och Orlando di Lasso komponerade redan under sin vistelse i Rom på 1550-talet madrigaler till dikter ur *Orlando Furioso*.

Första frasen i en av di Lassos madrigaler har jag använt som utgångsmaterial för hela stycket: Queste non son più lagrime, che fuore stillo da gli occhi con si larga vena. I den svenska översättningen från 1865 lyder det: ”Ej tårar detta är, som jemt ses rinna, så ymnigt ned ifrån mitt ögonpar”. Orlando di Lassos musik finns hela tiden under ytan, som en underjordisk ström. Vid ett enda tillfälle – mot slutet av stycket – skymtar di Lassos musik fram i sin originalform – men nu med Pasolinis text!

Gammalt och nytt förenas, smälter samman, bildar nya formationer.

Till slut skall nämnas att *Jag, askans sångare* var ett av de allra sista verk Rikskonserter (i salig åminnelse och saknat av många) beställde.

Jag, askans sångare är komponerat för och tillägnat mina kära vänner i Ensemble Lipparella.